

AMORPHA FRUTICOSA L. – АДВЕНТИВНА РОСЛИНА-ТРАСФОРМЕР ПРИРОДНИХ ОСЕЛИЩ НИЖНЬОГО ПРИДНІПРОВ'Я

Скобель Н.О.

Херсонський державний університет

Науковий керівник – Мойсієнко І.І., доктор біологічних наук, професор,
завідувач кафедри ботаніки Херсонського державного університету

A. fruticosa адвентивний вид на території Нижнього Придніпров'я. Нині *A. fruticosa* вважають небезпечним інвазійним видом, оскільки активно розростається за рахунок кореневої порослі та легко відновлюється після вирубки. Через те, що *A. fruticosa* здатна утворювати однорідні зарості, які надзвичайно важко викоринити рослина несе загрозу природньому біорізноманіттю [9,11].

Мета роботи – дослідити вплив *A. fruticosa* на природні оселища Нижнього Придніпров'я

В наш час *A. fruticosa* як «утікач з культури» відмічена в Канаді, Мексиці, Іраку, Росії, Пакистані, Японії, Китаї і Кореї (в останніх двох країнах досить рідко), на сході Туреччини. Вона натуралізувалася в багатьох країнах Центральної і Південної Європи [4].

Первинне занесення *A. fruticosa* в Європу було навмисним – це документовано відомостями про початок його інтродукції в Європі, де вона відома в культурі з 1724 року [8]. На початку ХХ століття *A. fruticosa* була поширена в континентальній Європі і проявляла тенденцію до здичавіння, зокрема на території Нижнього Придніпров'я.

Морфологія виду сильно змінюється залежно від середовища, де вона росте, що сприяло описанню багатьох різновидів та форм.

A. fruticosa має ряд особливостей анатомічної будови однорічного стебла: Корковий камбій (фелоген) закладається не субепідермально, а в середині пластинчастої коленхіми, ендодерма морфологічно не виражена, провідні тканини розміщені суцільним циліндром (непучковий тип будови). Флоема перетинається первинними серцевинними променями. Між флоемою та ксилемою розміщена 1-2 шарова камбіальна зона восени та багат шарова весною. Ксилемна зона характеризується лігніфікацією. У всіх зонах стебла добре розвинені механічні тканини (пластинчаста коленхіма, перициклічна склеренхіма, луб'яні волокна, волокна лібриформа), а також запасуюча паренхіма первинної кори, флоєми, ксилеми, серцевинних променів периферичної і середньої частини серцевини [7].

У *A. fruticosa* при формуванні чагарника скелетні пагони ростуть моноподіально, листорозміщення почергове з частим порушенням, деякі листки розміщені майже супротивно. В кінці вегетаційного сезону верхівкова меристема скелетних пагонів найчастіше руйнуються і подальший розвиток пагонів відбувається по симподіальному типу [8,10].

Інвазійний потенціал, або інвазійна спроможність (англ. «invasiveness») чужинних рослин – це здатність чужинних видів розповсюджуватись у нових для них місцевих умовах та створювати в порушених чи природних фітоценозах стійкі місцеві популяції, добре пристосовані до нового середовища.

Інвазійний потенціал *A. fruticosa* перебуває в залежності від пластичності до умов навколишнього середовища. В ході роботи ми дослідили 11 критеріїв, визначених Абдулоєвою і Карпенко[2], відповідно яких *A. fruticosa* відповідає 11 критеріям. Подібне значення відповідності критеріям, характеризує високу інвазійну спроможність виду. При вивченні причин високої інвазійності, нами були визначено ймовірні гіпотези інвазійності *A. fruticosa*.

Гіпотеза «втечі від природних ворогів». Сутність гіпотези – після занесення та натуралізації *A. fruticosa* на нових ареалах була звільнена від впливу *Acanthoscelides pallidipennis*, який контролював чисельність популяцій у межах первинного ареалу [5]. Гіпотеза «нової зброї», пов'язана з алелопатичними властивостями рослин. Відомо, що поліфенольні сполуки з листя *A. fruticosa* виявляють фітотоксичний ефект на проростання насінин *Salix alba* у плавневих лісах.

На території Нижнього Придніпров'я *A. fruticosa* характеризується високим ступенем інвазійності, стрімко розселюючись у регіонах, займаючи природні оселища та витісняючи аборигенні види.

Список використаних джерел:

1. Абдулоєва О. С., Карпенко Н. І. Трапляння чужинних інвазійних рослин в синтаксонах рослинності України // Чорноморський ботанічний журнал. – 2009. – Т. 5, № 2. – С. 189-198.
2. Абдулоєва О. С. Обґрунтування критеріїв інвазійного потенціалу чужинних видів рослин в Україні // Чорноморський ботанічний журнал. – 2012. – Т. 8, № 3. – С. 252–256.
3. Барановський Б. А. Розподіл чагарників *Amorpha* в заплаві річки Дніпро // Питання степового лісового господарства та рекультивації лісів. – Дніпропетровськ: ДНУ, 1998. – Вип. 2. – С. 147–151.
4. Коляда А. С. Зустрічаємість *Amorpha fruticosa* L. на півдні далекого сходу Росії // Російський Журнал Біологічних інвазій, – Владивосток, 2017. № 4. – С. 67–71.
5. Коляда А. С. Знахідки на *Amorpha fruticosa* L. (Приморський край) інвазійних виду *Acanthoscelides pallidipennis* (Motschulsky, 1874) // Російський Журнал Біологічних інвазій. – Владивосток, 2019. № 1, – С. 61–65.
6. Мельник Р. П. Інвазія *Amorpha fruticosa* L. в ценозах урочища «Комендантське» (Регіонально-ландшафтний парк «Кінбурнська коса», Миколаївська область) // V ботанічні читання пам'яті Й. К. Пачоського: зб. матеріалів конф. (Херсон, 28 вересня – 1 жовтня 2009). Херсон, 2009. 124 с.
7. Павлова Н. Р., Наумович Г. О., Скобель Н. О. Ботанічна характеристика *Amorpha fruticosa* L. (Fabaceae) в межах національного природного парку «Нижньодніпровський» // Екологічні дослідження в закладах вищої освіти України: збірка наукових праць / За ред. М. М. Сидорович. – Херсон: ФОП Вишемирський В. С., 2018. – С. 147–150.
8. Скобель Н. О., Павлова Н. Р. Ботанічна характеристика пагонової системи *Amorpha fruticosa* // Актуальні проблеми ботаніки та екології : Матеріали міжнародної конференції молодих учених (м. Харків, 6-9 вересня, 2019 р.). – К., 2019. – С.46.

9. Ball P.W. *Amorpha* L. // Flora Europaea. – 1968. – Vol.2. – P.127.
10. Skobel N. The system of shoots *Amorpha fruticosa* // «Biology: from a molecule up to the biosphere»: proceedings of the 14 th International young scientists' conference (November 27th– 29th 2019, Kharkiv, Ukraine). – Kharkiv: V. N. Karazin KhNU, 2019. – p. 154-155
11. Torrey J., Gray A. Flora of North America. – New-York: Wiley & Putman, 1838. – 712 p.